

А.В. Сороченко, канд. юрид. наук, доц.
 Национальная академия государственного управления при Президенте Украины, Киев, Украина,
 Т.С. Мишта, нач. отдела методологической координации сферы
 публичных закупок департамента регулирования публичных закупок
 Министерство экономического развития и торговли Украины, Киев, Украина,
 Л.В. Лахтионова, директор департамента регулирования публичных закупок
 Министерство экономического развития и торговли Украины, Киев, Украина

ОСОБЕННОСТИ ПРАВООТНОШЕНИЙ В СФЕРАХ ПУБЛИЧНЫХ ЗАКУПОК И ПУБЛИЧНО-ЧАСТНОГО ПАРТНЕРСТВА ПО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВУ УКРАИНЫ

Статья посвящена исследованию специфических особенностей правового регулирования отношений в сфере публичных закупок, а также совершенствованию законодательства в сферах публичных закупок и публично-частного партнерства. Предлагается унифицированный подход к определению субъектного состава отношений публично-частного партнерства. Исследуется международный опыт создания так называемых компаний "специального назначения".

Ключевые слова: публично-частное партнерство, публичные закупки, субъекты правоотношений, тендер.

A. Sorochenko, Candidate of Law Science, Docent
 National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, Kyiv, Ukraine,
 T. Mishta, the Chair of public procurement field's methodological coordination
 (the Head of the Chair), Department of Public Procurement Regulation
 the Ministry of economic development and trade of Ukraine, Kyiv, Ukraine,
 L. Lakhtionova, the Head of the Public Procurement Regulation Department
 the Ministry of economic development and trade of Ukraine, Kyiv, Ukraine

PECULIARITIES OF LAW RELATIONS IN PUBLIC PROCUREMENT AND PPP SPHERES UNDER THE LEGISLATION OF UKRAINE

This article is devoted to the study of public procurement legal regulation's specific features, as well as improvement of legislation in the areas of public procurement system of Ukraine and public-private partnership. A unified approach to the definition of the public-private partnership relations' subject structure is proposed. The international experience of establishing so-called "special purpose" companies is being researched.

Key words: public-private partnership, public procurement procedures, members of relations in public procurement sphere, tenders.

УДК 343.13

Т. Фоміна, канд. юрид. наук, доц.
 Харківський національний університет внутрішніх справ, Харків, Україна

СУДОВЕ РІШЕННЯ ЯК ЮРИДИЧНА ПІДСТАВА ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ

Вивчено сутність судового рішення як юридичної підстави застосування запобіжних заходів. Надано правову характеристику ухвалям слідчого судді, суду про застосування та відмову в застосуванні запобіжного заходу. Окремо розкрито питання щодо набрання законної сили судовим рішенням про застосування запобіжного заходу.

Ключові слова: запобіжні заходи; підстави застосування запобіжних заходів; ухвала; вирок.

Вступ. У положеннях ч. 2 ст. 177 КПК України визначено підстави застосування запобіжних заходів: наявність обґрунтованої підозри у вчиненні особою кримінального правопорушення та наявність ризиків, які дають достатні підстави слідчому судді, суду вважати, що підозрюваний, обвинувачений, засуджений може здійснити дії, передбачені ч. 1 ст. 177 КПК України. Лише наявність цих двох складових надає достатні підстави слідчому, прокурору ініціювати вирішення слідчим суддею, судом питання про застосування запобіжного заходу.

Разом із тим, більшість учених (В.М. Тертишник, А.Я. Хитра) вказують на те, що у системі підстав застосування запобіжних заходів слід виділяти не лише фактичні (тобто такі, що прямо передбачено у законі), а ще й юридичні підстави [1, с. 566; 2, с. 14]. Слід приєднатися до висловленого в науці кримінального процесу поділу на фактичні та юридичні підстави застосування запобіжних заходів. Фактичні підстави застосування запобіжних заходів визначено у ч. 2 ст. 177 КПК України, дослідженню якої присвячена окрема наша праця [3]. Юридичною підставою є правозастосовний акт, тобто ухвала або вирок, в якому відображається рішення слідчого судді або суду про застосування запобіжного заходу.

Метою цієї статті є вивчення сутності судового рішення як юридичної підстави застосування запобіжних заходів. Для досягнення мети поставлено такі завдання: 1) визначити види ухвал, які може прийняти

слідчий суддя, суд за результатами розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу та надати їм правову характеристику; 2) охарактеризувати вимоги, що пред'являються до судового рішення про застосування запобіжного заходу; 3) розкрити питання щодо набрання законної сили рішення про застосування запобіжного заходу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання процесуального порядку застосування запобіжних заходів, у тому числі щодо підстав їх обрання, досліджували такі вчені: С.І. Вікторовський, І.В. Гловюк, Ю.М. Грошевий, З.Д. Єнікєєв, З.З. Зінатуллін, Ю.Д. Лівшиц, М.В. Давидов, О.Ф. Кістяковський, В.М. Корнуков, Ф.М. Кудін, П.І. Люблінський, І.Л. Петрухін, М.М. Полянський, В.В. Рожнова, В.М. Тертишник, Н.В. Ткачова, А.Я. Хитра, О.Г. Шило та ін. Разом із тим, більшість праць присвячено дослідженню сутності запобіжних заходів, розкриттю процесуального порядку їх застосування. Питання щодо вивчення сутності судового рішення як юридичної підстави для застосування запобіжного заходу окремо не досліджувались.

Методологія дослідження. Для досягнення поставленої мети та завдань використано загальнонаукові методи дослідження. За допомогою методу юридичного аналізу визначено види ухвал, які може прийняти слідчий суддя, суд за результатами розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу та розкрито питання щодо набрання законної сили судовим

рішенням про застосування запобіжного заходу. Для характеристики вимог до судового рішення про запобіжний захід використано метод системного аналізу.

Результати. Під час вирішення питання про застосування запобіжних заходів слідчий суддя, суд може постановити ухвалу, зміст якої залежить від того, чи довів прокурор обставини, які свідчать про таке: а) наявність обґрунтованої підозри у вчиненні підозрюваним, обвинуваченим кримінального правопорушення (п. 1 ч. 1 ст. 194 КПК України); б) наявність достатніх підстав вважати, що існує хоча б один із ризиків, передбачених ст. 177 КПК України (п. 2 ч. 1 ст. 194 КПК України); в) недостатність застосування більш м'яких запобіжних заходів для запобігання ризику або ризикам, зазначеним у клопотанні (п. 3 ч. 1 ст. 194 КПК України). Тобто, ідеться про можливість постановлення таких видів ухвал, як ухвали про застосування запобіжного заходу та ухвали про відмову в застосуванні запобіжного заходу.

По-перше, за результатами розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу слідчий суддя, суд може постановити ухвалу про відмову в застосуванні запобіжного заходу (ч. 2 ст. 194 КПК України). Таке рішення може бути прийнято, якщо під час розгляду клопотання прокурор не доведе наявність усіх обставин, передбачених, ч. 1 ст. 194 КПК України.

Крім того, слідчий суддя, суд може постановити ухвалу про відмову в застосуванні запобіжного заходу та зобов'язати підозрюваного, обвинуваченого перебувати за кожною вимогою до суду або до іншого органу державної влади, визначеного слідчим суддею, судом (ч. 3 ст. 194 КПК України). Таке рішення може бути прийнято, якщо прокурор доведе обставини, передбачені п. 1 ч. 1 ст. 194 КПК України, але не доведе ті, що передбачені п. 2, 3 ч. 1 ст. 194 КПК України. У такому випадку йдеться також про відмову слідчим суддею, судом у застосуванні запобіжного заходу. Проте, якщо відповідно до ч. 2 ст. 194 КПК України слідчий суддя, суд лише відмовляє у застосуванні запобіжного заходу, то згідно з вимогами ч. 3 ст. 194 КПК України він ще накладає на підозрюваного, обвинуваченого певний обов'язок. Зауважимо, що у положеннях п. 1 ч. 7 ст. 42 КПК України встановлено обов'язок для підозрюваного, обвинуваченого прибути за викликом до слідчого, прокурора, слідчого судді, суду, про що він дізнається, отримавши пам'ятку про процесуальні права та обов'язки. Тобто, у випадках, передбачених ч. 3 ст. 194 КПК України, слідчий суддя, суд відмовляє у застосуванні запобіжного заходу і покладає на підозрюваного, обвинуваченого той обов'язок, який уже покладено на особу у зв'язку із набуттям нею відповідного статусу. Ця ситуація можлива, коли прокурор доведе наявність обґрунтованої підозри, проте не доведе наявність ризиків можливої негативної поведінки підозрюваного, обвинуваченого у кримінальному провадженні. У зв'язку із цим постає логічне питання щодо необхідності повторного зобов'язання підозрюваного, обвинуваченого прибувати за кожною вимогою слідчого, прокурора, слідчого судді, суду. Можливо, законодавець прагнув додатково забезпечити участь особи під час досудового розслідування та судового провадження.

Натомість, виникає питання, які наслідки невиконання підозрюваним, обвинуваченим покладеного на нього обов'язку прибути за кожною вимогою до суду або до іншого органу державної влади, визначеного слідчим суддею, судом? Відповідно до вимог ст. 139 КПК України у такому випадку на особу може бути накладено грошове стягнення або застосовано привід. Разом із тим, на наше переконання, застосування грошового стягнення або приводу не забезпечують подальше виконання підоз-

рюваним, обвинуваченим його обов'язку прибути за кожною вимогою слідчого, прокурора, слідчого судді, суду. Якщо особа не з'являється за викликом слідчого, прокурора, слідчого судді, суду без поважних причин, то це свідчить про існування ризику переховування від органів досудового розслідування та/або суду. Тому вважаємо, що невиконання підозрюваним, обвинуваченим покладеного на нього обов'язку є підставою для повторного звернення слідчого, прокурора із клопотанням про застосування запобіжного заходу. Водночас, таке положення не передбачено у законі.

По-друге, за результатами розгляду клопотання про застосування запобіжного заходу слідчий суддя, суд може прийняти ухвалу про застосування запобіжного заходу (ч. 4, 5 ст. 194 КПК України). Зауважимо, що слідчий суддя, суд може застосувати до особи як той вид запобіжного заходу, про який клопоче слідчий, прокурор, так і більш м'який запобіжний захід, ніж той, який зазначений у клопотанні. Рішення про застосування іншого, ніж зазначено у клопотанні, запобіжного заходу слідчий суддя, суд приймає у випадку, коли прокурор не доведе наявність обставин про недостатність застосування більш м'яких запобіжних заходів для запобігання ризику або ризикам. У такому випадку, наприклад, слідчий суддя, суд може прийняти рішення про застосування домашнього арешту, а не тримання під вартою, яке клопоче обрати прокурор.

На окремий розгляд заслуговує питання щодо можливості прийняття рішення про застосування більш суворого запобіжного заходу, ніж того, який зазначений у клопотанні. Принагідно звернути увагу на положення ч. 3 ст. 26 КПК України, які є проявом засади диспозитивності, згідно з якими слідчий суддя, суд у кримінальному провадженні вирішують лише ті питання, що винесені на їх розгляд сторонами та віднесені до їх повноважень. У такому випадку, диспозитивність забороняє слідчому судді, суду вийти за межі поставлених сторонами питань. Винятки із цього правила встановлено у ч. 7 ст. 206 КПК України, де передбачено обов'язок слідчого судді, суду незалежно від наявності заяви особи вжити заходів щодо захисту прав особи, якщо є підстави вважати, що було порушено законодавство під час затримання або тримання під вартою.

У зв'язку з цим, Л.Д. Удалова, Д.О. Савицький, В.В. Рожнова Т.Г. Ільєва справедливо наголошують, що при незгоді слідчого судді з тим запобіжним заходом, який клопоче застосувати слідчий або прокурор, і необхідності обрати більш суворий захід, він позбавлений можливості ухвалити це рішення, а також не має права відмовити в задоволенні клопотання [4, с. 45].

Отже, системний аналіз норм КПК України, які регулюють порядок застосування запобіжних заходів, дозволяє зробити висновок про те, що у випадку, коли слідчий суддя, суд вважає, що запобіжний захід, про який клопоче слідчий, прокурор, не відповідає тяжкості злочину та особі підозрюваного, обвинуваченого, він не має право застосовувати більш суворий запобіжний захід. Отже, слідчий суддя, суд має право застосувати лише більш м'який запобіжний захід, ніж той, що зазначений у клопотанні.

Під час прийняття рішення про застосування запобіжного заходу може виникнути питання, як повинен поступити слідчий суддя, суд, коли слідчий, прокурор несвоєчасно надав підозрюваному, обвинуваченому копії клопотання та матеріалів, якими обґрунтовується необхідність застосування запобіжного заходу, тобто не дотримався вимог ч. 2 ст. 184 КПК України. У такому випадку слід врахувати роз'яснення ВССУ, який у п. 5 Листа від 04.04.2013 р. № 511-550/04-13 указав, що в

цій ситуації слідчий суддя розглядає відповідне клопотання та відмовляє у його задоволенні [5].

Про застосування запобіжного заходу слідчий суддя, суд виносить ухвалу, що має свої особливості стосовно відомостей, які в ній зазначено. Обов'язкові реквізити ухвали про застосування запобіжного заходу визначено у ст. 196 КПК України і належать до спеціальних вимог, що пред'являються до цього виду процесуального рішення. Окрім спеціальних вимог, воно повинно відповідати загальним вимогам, що стосуються всіх судових рішень. До таких вимог Р.Х. Якупов відносить законність, обґрунтованість, умотивованість, справедливість, своєчасність, доцільність, а також мовні та етичні вимоги [6, с. 36]. Не заперечуючи загалом проти виокремлення таких ознак процесуальних рішень, зауважимо, що у ст. 370 КПК України виокремлено такі вимоги до будь-якого судового рішення: законність, обґрунтованість і вмотивованість. Крім того, слід враховувати таку властивість судового рішення, як його обов'язковість, оскільки, відповідно до ч. 2 ст. 21 КПК України вирок та ухвала суду, що набрали законної сили в порядку, визначеному КПК, є обов'язковими і підлягають безумовному виконанню на всій території України.

Зауважимо, що вимога *законності* правозастосовного акту деякими вченими розуміється досить широко. Так, на думку А.Я. Дубинського, законність охоплює низку інших вимог, зокрема й обґрунтованість [7, с. 62–67]. Натомість, П.А. Лупинська розглядає цю вимогу як самостійну [8, с. 17]. У кримінальному процесуальному законі вимоги законності і обґрунтованості вказані як взаємопов'язані, проте самостійні вимоги до судових рішень.

Вимога законності судових рішень, і зокрема ухвали про застосування запобіжних заходів, означає чітке й неухильне дотримання положень закону під час прийняття відповідного рішення. У той час як *обґрунтованість* судового рішення передбачає додержання певних умов, а саме, об'єктивне з'ясування обставин та підтвердження їх доказами, дослідженими під час судового засідання та оціненіми судом. Після встановлення цих обставин можливий висновок про наявність чи відсутність підстав для застосування запобіжних заходів. У цьому контексті зауважимо, що необґрунтоване рішення слід вважати незаконним унаслідок того, що були порушені приписи закону. Разом із тим, незаконними можуть бути рішення, що прийняті з порушенням вимог закону, що з вимогами обґрунтованості прямо не пов'язані. Тому будь-яке необґрунтоване рішення можна визнати й незаконним, проте не всяке незаконне – необґрунтованим [6, с. 156].

Слід визнати правоту О.Г. Шило, яка зазначила, що вимога обґрунтування ухвали слідчого судді, суду про застосування запобіжного заходу набула імперативного характеру, що, по-перше, відіграє роль значення гарантії забезпечення прав підозрюваного, обвинуваченого; по-друге, створює належні умови для реалізації можливості предметного оскарження постановленого рішення; по-третє, робить його зрозумілим для особи, стосовно якої воно встановлено [9, с. 272].

Умотивованість є рішення, в якому наведено належні й достатні мотиви та підстави його ухвалення (ч. 4 ст. 370 КПК України). Щодо рішення про застосування запобіжного заходу вимога вмотивованості проявляється в тому, що ухвала повинна містити мотиви підтвердження правильності висновків про необхідність обрання конкретного виду запобіжного заходу. Тобто, у судовому рішенні мають відобразитися результати доказування наявності або відсутності підстав для застосування запобіжного заходу.

Окремому розгляду підлягає питання щодо *набрання законної сили судовим рішенням про застосування запобіжного заходу*. Так, відповідно до ст. 205 КПК України ухвала слідчого судді, суду щодо застосування запобіжного заходу підлягає негайному виконанню після її оголошення. Це означає, що у разі постановлення ухвали про застосування запобіжного заходу, не пов'язаного з триманням під вартою (особистого зобов'язання, особистої поруки, застави, домашнього арешту), підозрюваний, обвинувачений зобов'язаний негайно виконувати обов'язки, передбачені ч. 5 ст. 194 КПК України. У разі прийняття рішення про застосування застави, відповідно до ч. 6 ст. 182 КПК України, підозрюваний, обвинувачений, який не тримається під вартою, не пізніше п'яти днів зобов'язаний внести кошти на відповідний рахунок або забезпечити їх внесення заставодавцем та надати документ, що це підтверджує, слідчому, прокурору, суду. У разі застосування до особи запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, і якщо при цьому її не було раніше затримано, така особа береться під варту в залі суду негайно.

Зазначимо, що питання про застосування запобіжного заходу, окрім як в ухвалі, може вирішуватись ще й у вирокі суду. Так, пп. 4 п. 1 ч. 4 ст. 374 КПК України встановлює, що в резолютивній частині вироку суд може прийняти рішення щодо заходів забезпечення кримінального провадження, у тому числі рішення про запобіжний захід до набрання вироком законної сили. Вирок, якщо інше не передбачено КПК України, відповідно до ст. 532 КПК України, набирає законної сили після закінчення терміну подання апеляційної скарги, устанвленого КПК України, якщо таку скаргу не було подано. У разі подання апеляційної скарги судові рішення, якщо його не скасовано, набирає законної сили після ухвалення рішення судом апеляційної інстанції.

Отже, під час ухвалення вироку і прийняття у ньому рішення про застосування запобіжного заходу постають такі проблемні питання. Який термін виконання рішення про застосування запобіжного заходу: негайно чи протягом терміну подання апеляційної скарги? Чи законне обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою до набрання вироком законної сили? Чи можливо оскарження вироку в частині прийняття рішення про застосування запобіжного заходу?

Із приводу терміну виконання рішення про застосування запобіжного заходу зауважимо таке. Коли апеляційну скаргу не подано, то вирок суду набирає законної сили протягом 30 днів із дня його проголошення. Разом із тим, на вимогу ст. 205 КПК України судові рішення про застосування запобіжного заходу повинно бути виконано негайно. У такому випадку, маємо ситуацію, коли у вирокі суду приймаються рішення, що мають бути виконані у різні часові періоди: у частині виконання вироку – протягом терміну подання апеляційної скарги, а в частині застосування запобіжного заходу – негайно.

Також зауважимо, що у Правилах внутрішнього розпорядку слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 18.03.13 р. № 460/5, у Розділі II визначено, що "підставами для приймання та тримання у СІЗО ув'язнених і засуджених є: 1) ухвала слідчого судді (суду) про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою або про застосування тимчасового або екстрадиційного арешту та/або рішення компетентного органу іноземної держави у випадках, передбачених законом; 2) вирок суду, що набрав законної сили, про засудження до покарання у виді позбавлення волі стосовно засудженого, який не перебував під вартою; 3)...; 4)..." [10]. Таким чином,

підставою для прийняття особи в СІЗО може бути лише вирок суду, що набрав законної сили.

Питання щодо терміну виконання рішення про застосування запобіжного заходу під час ухвалення вироку, на нашу думку, повинно бути вирішено таким чином. Вважаємо, що у цьому випадку суд повинен виносити ухвалу про обрання або продовження дії, або про зміну запобіжного заходу до ухвалення вироку. В ухвалі слід вказати вид запобіжного заходу, що застосовується до набрання вироком законної сили.

Із приводу законності обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою до набрання вироком законної сили вкажемо таке. Вивченням судових рішень встановлено, що на практиці досить часто зустрічаються випадки, коли суди першої інстанції, ухвалюючи обвинувальний вирок, обирають щодо особи запобіжний захід. Наприклад, вироком Березнівського районного суду Рівненської області від 01.02.2018 р. ОСОБА_1 визнана винуватою у вчиненні злочину, передбаченого ч.1 ст. 299 КК України. Їй призначено покарання у вигляді арешту на термін 3 (три) місяці. Крім того, до набрання вироком законної сили обрано для ОСОБИ_1 запобіжний захід у вигляді тримання під вартою [11]. У цій ситуації постає питання щодо законності прийняття рішення про застосування найбільш суворого запобіжного заходу, оскільки суд не мотивував своє рішення наявністю ризиків неправомірної поведінки. Він застосовував запобіжний захід лише з метою забезпечення виконання вироку.

Наголосимо, що у разі обрання запобіжного заходу таке рішення повинно бути прийнято в порядку, визначеним гл. 18 КПК України, зокрема, за наявності підстав, передбачених ст. 177 КПК України. Крім того, має бути дотриманий загальний порядок застосування запобіжних заходів, а отже від прокурора повинно надійти відповідне клопотання із зазначенням ризиків неправомірної поведінки обвинуваченого під час кримінального провадження, у тому числі під час набрання вироком законної сили. Натомість, відповідно до ч. 1 ст. 366 КПК України, після останнього слова обвинуваченого суд негайно виходить до нарадчої кімнати для ухвалення вироку, про що головуєчий оголошує присутнім у залі судового засідання. У ч. 1 ст. 367 КПК України встановлено, що під час ухвалення вироку ніхто не має права перебувати в нарадчій кімнаті, крім складу суду, який здійснює судовий розгляд. У зв'язку із цим, надходження до суду клопотання прокурора про застосування запобіжного заходу під час ухвалення вироку вже не можливо.

Отже, на наше переконання, застосування запобіжного заходу під час ухвалення вироку, коли його не було обрано під час судового розгляду, є незаконним. Крім того, із цього приводу практикуючі адвокати вказують, що у разі винесення вироку і обрання запобіжного заходу має місце порушення права на захист, оскільки особа, відносно якої застосовується запобіжний захід, не має можливості висловити із цього приводу жодної думки [12, с. 44].

Щодо можливості оскарження рішення про застосування запобіжного заходу, викладеного у вироку суду, вкажемо таке. У КПК України не встановлено перелік питань, з яких дозволяється апеляційне оскарження вироку, незалежно від того, чи це є рішення про вид та міру покарання, чи про майнові стягнення. А отже, і не встановлено заборони щодо оскарження рішення про

застосування запобіжного заходу. Разом із тим, як свідчить вивчення матеріалів кримінального провадження, рішення про запобіжний захід, обране згідно з вироком суду, не є окремим предметом апеляційного оскарження, оскільки переглядається разом з іншими питаннями, викладеними у вироку.

Висновки. Прийняття рішення про застосування запобіжного заходу є одним з основних етапів правозастосовного процесу. Судове рішення є юридичною підставою для застосування запобіжного заходу. За результатами розгляду клопотання слідчого, прокурора слідчий суддя, суд може постановити ухвалу про застосування або відмову в застосуванні запобіжного заходу. Слідчий суддя, суд може застосувати до особи як той вид запобіжного заходу, про який клопоче слідчий, прокурор, так і більш м'який запобіжний захід, ніж той, який зазначений у клопотанні, проте не має права застосовувати більш суворий запобіжний захід. Судове рішення про застосування запобіжного заходу має відповідати таким вимогам, як законність, обґрунтованість і вмотивованість.

Ухвала про застосування запобіжного заходу підлягає негайному виконанню після її оголошення. Натомість, питання щодо набрання законної сили рішенням про застосування запобіжного заходу, викладене у вироку, не має свого однозначного вирішення, тому потребує врегулювання на рівні КПК України.

Список використаних джерел:

1. Тертишник В.М. Науково-практичний коментар до Кримінально-процесуального кодексу України (нормативні документи та коментарі / В.М. Тертишник. – К., 2007. – 1056 с.
2. Хитра А. Я. Заходи кримінально-процесуального примусу : наук.-практ. посіб. / А.Я. Хитра. – Л.: Львівський держ. ун-т внутрішніх справ, 2009. – 96 с.
3. Фоміна Т. Г. Дискусійні питання щодо визнання "обґрунтованої підозри" як підстави застосування запобіжних заходів / Т.Г. Фоміна // Науковий вісн. Ужгородського нац. ун-ту. Серія: Право. – 2016. – Вип. 41. – Т. 3. – С. 84–89.
4. Функція судового контролю у кримінальному процесі: монографія / Л.Д. Удалова, Д.О. Савицький, В.В. Рожнова, Т.Г. Ільєва. – К.: Центр учбової літератури, 2015. – 176 с.
5. Про деякі питання порядку застосування запобіжних заходів під час досудового розслідування та судового провадження відповідно до Кримінального процесуального кодексу України: Лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 04.04.2013 р. № 511-550/04-13 // База даних "Законодавство України". Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0511740-13>
6. Якулов Р. Х. Правоприменение в уголовном процессе России: юридические проблемы : автореф. дисс. ... д-ра. юрид. наук : 12.00.09 / Якулов Р. Х. – М., 1993. – 40 с.
7. Дубинский А. Я. Исполнение процессуальных решений следователя. Правовые и организационные проблемы / А.Я. Дубинский. – К.: Наук. думка, 1984. – 183 с.
8. Лупинская П. А. Законность и обоснованность решений в уголовном судопроизводстве / П.А. Лупинская. – М., 1972. – 79 с.
9. Шило О. Г. Особливості обґрунтування обрання запобіжних заходів у кримінальному провадженні / О.Г. Шило // Науковий вісн. Ужгородського нац. ун-ту. Серія: Право. – 2014. – Вип. 25. – С. 269–273.
10. Про затвердження Правил внутрішнього розпорядку слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України: Наказ Міністерства юстиції України від 18.03.2013 р. № 460/5 // База даних "Законодавство України". Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0445-13>
11. Вирок Березнівського районного суду Рівненської області від 1.02.2018 р. у справі № 555/2154/17 // База даних "Єдиний державний реєстр судових рішень. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/71932149>
12. Пономаренко Д. Обрання запобіжного заходу на підставі вироку, який не набув законної сили / Д. Пономаренко // Вісник Нац. асоціації адвокатів України. – 2015. – № 7/8 (15). – С. 43–44.

Надійшла до редколегії 08.02.18

Т. Фомина, канд. юрид. наук, доц.
Харьковский национальный университет внутренних дел, Харьков, Украина

СУДЕБНОЕ РЕШЕНИЕ КАК ЮРИДИЧЕСКОЕ ОСНОВАНИЕ ПРИМЕНЕНИЯ МЕР ПРЕСЕЧЕНИЯ

Изучена сущность судебного решения как юридического основания применения мер пресечения. Дана правовая характеристика определениям следственного судьи, суда о применении и отказе в применении меры пресечения. Отдельно раскрыт вопрос вступления в законную силу судебного решения о применении меры пресечения.

Ключевые слова: меры пресечения; основания применения мер пресечения; определение; приговор.

T. Fomina, Candidate of Law Science, Docent
Kharkiv national University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine

JUDGMENTS AS THE LEGAL BASIS FOR THE APPLICATION OF A PREVENTIVE MEASURE

The article examines the essence of the court decision as the legal basis for the application of measures of restraint. This legal description is given to the definitions of the investigating judge, the court of application and refusal to apply the measure of restraint. Separately, the issue of the entry into force of a judicial decision on the application of a preventive measure is disclosed.

Key words: preventive measures; grounds for the application of preventive measures; decision; sentence.

УДК 347.63

С. Цемко, асп.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ПРАВОВИЙ СТАТУС ДИТИНИ У СІМЕЙНИХ ВІДНОСИНАХ

Дано загальну характеристику правового статусу дитини у сімейних відносинах. Досліджено окремі елементи правового статусу дитини. Здійснено правовий аналіз чинних нормативно-правових актів та науково-теоретичних джерел із цього питання. У результаті дослідження, на підставі комплексного, всебічного наукового аналізу, виявлено ряд проблем теоретичного та практичного характеру у визначенні правового статусу дитини у сімейних відносинах за законодавством України. Розглянуто комплекс рекомендацій щодо їх вирішення.

Ключові слова: правовий статус дитини, елементи правового статусу, права дитини, обов'язки дитини, сімейні відносини.

Розвиток демократичної, соціально-правової держави, становлення якої передбачає відродження української нації і формування молодого покоління, поставили перед дослідниками питання про доцільність та необхідність переосмислення тих теоретико-методологічних питань, які формують уточнення понятійно-категоріального апарату, яким послуговуються правознавці. Створення ефективної системи охорони прав та інтересів дитини можливо лише з урахуванням особливостей правового статусу дитини.

Правовий статус дитини є одним з найважливіших інститутів, за допомогою яких регулюється можливість участі дитини у житті суспільства, установлення юридичної гарантії, захисту та реалізації прав і свобод дітей, а також визначаються способи впливу і межі втручання в особисту сферу сім'ї і дитинства. Проте чинне законодавство в частині правового регулювання правового статусу дитини містить чимало прогалин та суперечностей, а тому безперечно потребує вдосконалення. Питання правового статусу дитини у сімейних відносинах є актуальними, враховуючи зміни та розвиток законодавства, що його регулює.

Правовий статус дитини на сьогодні є об'єктом чималої кількості наукових досліджень та публікацій. У різні роки окремі аспекти правового статусу дитини, як у загальному, так і в сімейних відносинах, досліджували відомі вчені. Серед них такі вчені-правознавці: І.В. Жилінкова, Н. Найман, С.А. Саблук, В.В. Семиполець, О.В. Синегубов, А. Стоянов, Н. Крестовська, І. Бандурка та ін. Саме на праці вказаних науковців опиратимемося в нашому дослідженні.

Права дитини в контексті сімейних правовідносин у юридичній літературі минулих років не були предметом особливої уваги. Переважно розглядалися права та обов'язки батьків із виховання дітей. Комплексні дослідження з цього питання носять обмежений характер

та стосуються лише окремих аспектів. Є необхідність подальшого дослідження та переосмислення правового статусу дитини в контексті євроінтеграційного курсу України та в умовах проведення АТО.

Метою статті є визначення правового статусу дитини як учасника сімейних відносин, з'ясування його правової природи, особливостей становлення та розвитку, дослідження проблемних питань, узагальнення та формування теоретичних положень та практичних висновків, вироблення рекомендацій стосовно вдосконалення чинного законодавства із цього питання.

Виклад основного матеріалу. Діти – це майбутнє нашої країни. В Україні проживає понад 7 млн дітей, що становить 18 % усього населення країни. У тому числі: 151 тис. дітей з інвалідністю; близько 72 тис. дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування; майже 2,5 млн сімей із дітьми, які отримують різні види державної соціальної допомоги [17]. Проте нині вони залишаються найбільш вразливими та незахищеними членами суспільства. В умовах гострої політичної та економічної кризової ситуації в Україні постає проблема достатнього забезпечення прав дитини в різних сферах її життєдіяльності: освіті, медицині, культурі. Та найгостріше постає питання захисту прав та свобод дитини. Розв'язання цієї проблеми потребує докладного дослідження не лише правового регулювання захисту, а й різних суміжних питань. Одним із таких є поняття правового статусу дитини [1].

На жаль, чинне вітчизняне законодавство не містить визначення поняття "правовий статус дитини", що обумовлює потребу звернутися до наукових напрацювань із цього питання. Перш за все зауважимо, що у науковій літературі відсутній єдиний підхід щодо тлумачення вказаного поняття. На нашу думку, така ситуація обумовлена відсутністю уніфікованого підходу щодо розуміння правового статусу в загальному. Адже поняття